

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นหนึ่งในรูปแบบการแสดงออกซึ่งอารมณ์สุนทรีย์ (aesthetic sentiments) ของมนุษย์ บทบาทของดนตรีที่สำคัญไม่เพียงช่วยตอบสนองของความพึงพอใจ (self - gratification) ของมนุษย์ในยามว่างเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้าง "ความสมดุล" ระหว่างงานกับการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อน ด้วยการถ่ายเทความเครียดไปจากหน้าที่การงานของมนุษย์

Carl E. Seashore (สมโภช รอดบุญ, 2518) ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยไอโอวา ได้กล่าวถึงสาเหตุที่มนุษย์ชอบฟังดนตรีไว้ในหนังสือชื่อ "Why we love music" สรุปได้ดังนี้

1. ดนตรีช่วยกระตุ้นมนุษย์ได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งก็เปรียบเสมือนกลไกที่ไปกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางซึ่งคอยควบคุมกล้ามเนื้อและหน้าที่ต่างๆตามอวัยวะภายใน รวมถึงระบบประสาทอัตโนมัติด้วย
2. เสียงดนตรีทำให้รู้สึกเหมือนว่าได้อยู่ในอีกโลกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าการปลอมแปลงทางอารมณ์ (Disguise) เนื่องจากบางครั้งมนุษย์ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาบางอย่างที่กีดตันอยู่ จึงพยายามหาทางออกด้วยการแสร้งทำเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งดนตรีช่วยได้ทางอ้อมเพราะเสียงเพลงทำให้เรานึกถึงอะไรก็ได้ในความฝันที่เราทอดอารมณ์ไปตามเสียงเพลง โดยให้โอกาสแสดงถึงความรู้สึก ความต้องการที่สภาพแวดล้อมในชีวิตจริงไม่อำนวยให้ทำเช่นนั้น เป็นการช่วยรักษาสุขภาพจิตของมนุษย์ให้สมดุล
3. จังหวะของเพลงเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความน่าสนใจที่จะฟัง ไม่ว่าจะเป็นจังหวะช้า-เร็ว ดัง-ค่อย สูง-ต่ำ หรือกระทกกระทั้น
4. เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของอารมณ์ซึ่งนักแต่งเพลงพยายามจะกระตุ้นออกมา ทั้งที่ต้องการจูงใจหรือหรือเกิดจากประสบการณ์ของตนเอง เป็นสื่อภาษาทางอารมณ์ให้ผู้ฟังได้รับรู้
5. ระดับสติปัญญาที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงเพลงนั้นๆได้ด้วยอารมณ์ของผู้ฟัง

6. การที่มีผู้ใดผู้หนึ่งแนะนำเพลงให้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เพื่อน หรือสื่อมวลชนซึ่งกระตุ้นให้สนใจว่าดนตรีหรือเพลงนั้นๆดีและไพเราะอย่างไร

ส่วน C.R. Ember and M.Ember (1977 : 270 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 221) กล่าวว่า มนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งหนทั่วโลกมีความต้องการที่จะสื่อ ระบาย สะท้อนหรือแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อ และความคิดของตน ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น การวาดภาพ การปั้นรูป การแกะสลัก การรำย่ำ การร้องเพลง การทอผ้า การประดิษฐ์เครื่องใช้ และเครื่องประดับต่างๆ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มีองค์ประกอบร่วมคือ การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก อารมณ์หรือการแสดงออกซึ่งความรู้สึกจึงเป็นหน้าที่หลักของศิลปะ ดนตรี การรำย่ำ และนิทานพื้นบ้าน นักมานุษยวิทยาเรียกพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆเหล่านี้ว่า พฤติกรรมการแสดง (expressive behavior) แสดงให้เห็นว่า ดนตรีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดนตรีเป็นการสื่อสารแบบสองทาง เป็นมากกว่าเพียงการแสดงออก (self-expression) แต่เป็นกิจกรรมทางสังคมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดนตรีถูกใช้ในฐานะเป็นรูปแบบการแสดงออกของกลุ่มคน (group expression) และการสื่อสารทางสังคม (social communication) (Fowler, 1994)

ในมุมมองของนิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์ผู้วิจัยให้ความสนใจในประเด็นที่บุคคลใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อการสื่อสาร (Music for Communication) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นวัยรุ่น ดังที่ Jones (1990 : 59) ได้กล่าวว่า งานวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นในระยะสามสิบปีมานี้ต่างเห็นพ้องกันว่า ดนตรีกลายเป็นจุดศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของวัยรุ่น อันแสดงให้เห็นความสำคัญของดนตรีที่มีต่อวัยรุ่นและความสนใจของวัยรุ่นที่มีต่อดนตรีด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ดนตรีไม่ได้เป็นเพียงสื่อชนิดหนึ่งที่เราบริโภคเท่านั้น แต่มันยังเป็นสื่อ(media) ที่เปิดโอกาสให้เราสามารถแสดงและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตัวเองหรือกลุ่มเราได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าคนเรามีการแต่งเพลงเอง แปลงเนื้อเพลงล้อเลียน หรือร้องเพลงในแบบของเรา และด้วยลักษณะของดนตรีซึ่งเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะต่างจากสื่อสารมวลชนอื่นๆ McQuail (1994 : 308) กล่าวว่า ธรรมชาติของดนตรีเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะบุคคลเช่นเดียวกับสื่อวิทยุ หรือหนังสือ ต่างจากสื่อประเภทโทรทัศน์ซึ่งมีลักษณะของสื่อสังคม การบริโภคสื่อเสียงเพลงเป็นรสนิยมเฉพาะของบุคคลที่ต้องอาศัยประสบการณ์ตรง (direct experience) สรุปได้ว่า บุคคลนำดนตรีมาใช้เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ของตนเป็นสำคัญ และด้วยลักษณะของสื่อซึ่งมีลักษณะเป็น

สื่อเฉพาะตัวบุคคล การแสดงออกทางดนตรีจึงเป็นทางหนึ่ง que แสดงให้เห็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของบุคคลนั้น และการรวมตัวของบุคคลที่มีรสนิยมด้านดนตรีในแบบเดียวกันก็ช่วยให้เห็นอัตลักษณ์กลุ่มของพวกเขาได้ชัดเจนขึ้น

นิสิตนักศึกษา

ในกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยนิสิตนักศึกษา ซึ่งยังอยู่ในวัยที่เป็นผู้รับสารและสร้างสรรค์ทางดนตรีที่กระตือรือร้น (active audience) ผู้วิจัยพบข้อมูล (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 2538 : 16-19) ที่กล่าวถึงลักษณะของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันตามพฤติกรรมการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักศึกษาที่เอนเอียงกับปัญหาสังคม หรือ "กลุ่มดอกไม้บานนอกกรั้ว" นักศึกษากลุ่มนี้ มักมีวิถีชีวิตตามแบบบริโภคนิยม นิยมใช้ของราคาแพงมีเยื่อห่อ ละเลยความสนใจต่อปัญหาสังคม แต่นิยมกิจกรรมและใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อความบันเทิงสถานที่ชุมนุมหรือพักผ่อนของคนกลุ่มนี้ จึงมักจะเป็นห้างสรรพสินค้า ผับหรือสถานบันเทิงคาราโอเกะที่มีชื่อเสียง ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งได้กล่าวถึงการใช้ชีวิตของเขาและกลุ่มเพื่อนในมหาวิทยาลัยว่า "เพื่อนแต่ละคนจะเริ่ดมาก ใช้เงินแบบลืมหืมตายเพราะลูกเศรษฐีกันทั้งนั้น ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะหมดไปกับเรื่องเสื้อผ้าและการเที่ยวกลางคืนกันคือ ชอบไปกินเหล้าตามผับต่างๆ อย่างทอร์สนี้จะขาดไม่ได้เลย ตอนนี้ใครใช้ของ Chanel ต้องถือว่าเริ่ดสุด เรียกว่าถ้ากรี๊ดใส่กันได้ กรี๊ดใส่กันทันที แค่อามลีนี่มันเท่านั้นเอง ตอนนี้ในกลุ่มมีใช้กันแล้วประมาณ 7-8 คน เกือบทุกคนจะมีข้าวของของหลุยส์ วิตตองใช้กัน มีแค่ 3 คน เท่านั้นที่ไม่มี เพราะเป็นทอม ไม่ชอบใช้ของผู้หญิง"

2. กลุ่มนักศึกษาที่สนใจกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ "กลุ่มดอกไม้บานที่ลานกิจกรรม" กลุ่มนี้มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ยังติดกับภาพของชบวนการนักศึกษาในอดีตจึงพยายามสืบทอดอุดมการณ์ของการทำประโยชน์เพื่อสังคม นักศึกษาในกลุ่มนี้จะกระตือรือร้นที่จะรับรู้ถึงสถานการณ์ความเป็นไปของสังคม และต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ดังเช่นนักศึกษาคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า ปัญหาของสังคมถือเป็นเรื่อง que นักศึกษาควรมีส่วนร่วมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตัวให้เป็นภาระของสังคมน้อยที่สุดควรต้องฝังอยู่ในจิตสำนึกขั้นพื้นฐาน กิจกรรมที่พวกเขาเข้าร่วมจึงมักจะเป็นกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท การรณรงค์รักษาสภาพแวดล้อมหรือการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามแก่สังคม

3. กลุ่มนักศึกษาที่สนใจการเรียนเป็นหลัก หรือ “กลุ่มดอกไม้บานในห้องสี่เหลี่ยม” กลุ่มนี้ เชื่อว่าการเรียนในระดับอุดมศึกษาถือเป็นต้นทุนที่ต้องลงทุนการเรียนในมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องแสวงหาในสิ่งที่เชื่อว่า เป็นความมั่นคงของชีวิต โดยเฉพาะเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้วสามารถมีรายได้ หรือมีโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้คุ้มค่ากับต้นทุนที่ลงทุนไป “การศึกษาในมหาวิทยาลัยทุกวันนี้ นักศึกษาจึงถูกหล่อหลอมให้คิดถึงแต่เรื่องของตัวเอง เพราะทุกคนต้องแข่งกันเรียนเพื่อให้ได้เกรดดี ๆ เพื่อว่าจบไปแล้วจะได้ทำงานดี ๆ เงินเดือนเยอะ ๆ” นักศึกษากลุ่มนี้มักทุ่มเทเวลาเกือบทั้งหมดให้แก่การเรียนเพราะพวกเขาคิดว่าหน้าที่หลักของนักศึกษาคือ การเรียน ดังเช่นที่นักศึกษาคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “คุณพ่อชอบให้เรียนหนังสือมากกว่า ก่อนที่จะเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยนี้ก็ลอบเที่ยวมาเพราะคุณพ่ออยากให้เรียนจบเร็วๆ จบปริญญาตรี แล้วก็เรียนต่อปริญญาโทเลย.....” ชีวิตในแต่ละวันของนักศึกษากลุ่มนี้จึงหมดไปกับการเรียน เวลาวางนอกเหนือชั่วโมงเรียนก็มักใช้เวลาอยู่ในห้องสมุด นอกจากนี้ด้วยเนื้อหาวิชาเรียนที่ต้องการเวลาความเอาใจใส่สูง เวลาในการท่องจำ การทำรายงานกลายเป็นภารกิจที่เบียดบังเวลาที่จะไปให้ความสนใจในกิจกรรมอื่นๆ จนหมด

จากลักษณะของนิสิตนักศึกษาทั้งสามกลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยให้ความสนใจกลุ่มนักศึกษาที่สนใจกิจกรรมเพื่อสังคม เรามักพบเห็นพวกเขาเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ชมรมอาสาพัฒนาชนบท หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมอื่นๆ การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์การเข้าร่วมกิจกรรมในฝ่ายพัฒนาความเสียสละเพื่อสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมด้านพัฒนาความเสียสละเพื่อสังคมของนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นการไปสอนหนังสือในสลัม การบริจาคโลหิต หรือค่ายอาสาสมัคร ฯลฯ เป็นกิจกรรมของนิสิตที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคม มีลักษณะที่สำคัญคือ “เป็นงานด้านสังคมสงเคราะห์ที่มีลักษณะงานที่เป็นการให้แก่สังคม มิใช่รับจากสังคม มีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมโดยการกระตุ้นแรงใจให้ประชาชนเข้าใจ และมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นของตนตามนโยบายของรัฐ ผู้ที่ทำงานนี้จะต้องเป็นผู้ที่เสียสละเป็นอย่างมาก ฉะนั้นกลุ่มนิสิตอาสาสมัครจึงได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ และสมาชิกในกลุ่มจะมีพฤติกรรมที่เรียกว่าพฤติกรรมบำเพ็ญประโยชน์หรือพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ” (วิเชียร รักการ, 2522 : 15 -16)

ในงานศึกษาของวิเชียร รักการ พบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีลักษณะหลายอย่างแตกต่างจากนิสิตที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาสมัคร ซึ่งเป็นนิสิตกลุ่มหนึ่งที่ทำกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ผลการศึกษาพบว่า นิสิตอาสาสมัครมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่า และมีลักษณะ

แสดงตนสูงกว่าตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการอาสาพัฒนามากกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิกอย่างเชื่อมั่นได้ และงานศึกษาของวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527) ได้ศึกษาความเจริญของงานและ พัฒนาการของนิสิตนักศึกษา และกระบวนการสอนที่มีผลต่อความเจริญของงานของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนศึกษากิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่มีผลต่อความเจริญของงานของนิสิตนักศึกษาของ มหาวิทยาลัย 10 แห่งในประเทศไทยพบว่า นิสิตนักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมด้านพัฒนาความเสียสละ เพื่อสังคมจะช่วยพัฒนาส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้เสียสละความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่

กล่าวโดยสรุป นิสิตที่ทำกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นผู้ที่มิเห็นผลเชิงจริยธรรมสูง มีความเชื่ออำนาจในตนมากกว่า ความเชื่ออำนาจนอกตน มีลักษณะแสดงตัวสูง เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นผู้มีแรง จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เมื่อเทียบกับนิสิตที่ไม่ได้ทำกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ (สุรพงษ์ ชูเดช, 2534 : 39) ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีความตระหนักถึงการมีพันธะหน้าที่ต่อสังคม หรือมีความรับผิดชอบต่อสังคม (social obligation or social responsibility) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพราะปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการ พัฒนาความเจริญของประเทศล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดความใส่ใจ หรือขาดจิตสำนึกต่อพันธะ หน้าที่ของตน

ในส่วนของการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตแก่สังคม ก็ได้มีการกำหนดให้บัณฑิต เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนในปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ว่า "คุณธรรมที่ผู้เรียนผู้รู้พึงมี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคือ ความรู้ จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบ ไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบต่อ เห็นการณมีไกล มีศีลธรรมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฝ่ายประชาสัมพันธ์, 2534) จากการสังเกตผู้วิจัยพบเห็นบ่อยครั้งว่า นักศึกษาในกลุ่มนี้มักจะรวมกลุ่มร้องเพลงที่ได้ คัดเลือกมาเป็นเนื้อเพลงเฉพาะของกลุ่ม จัดทำหนังสือเพลงประจำกลุ่ม แต่งเพลง ผู้วิจัยจึงเกิด คำถามว่า "นักศึกษาที่มีความตระหนักถึงความมีพันธะหน้าที่ต่อสังคมมีการต่อยอดหรือแสดง อัตลักษณ์ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตนจากการบริโภคสื่อดนตรีหรือไม่ อย่างไร"

นิสิตนักศึกษา กับดนตรี

ตั้งแต่อดีตเราจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับดนตรีได้จากกรณีของการกำเนิดดนตรีในหมู่นักศึกษาที่เรียกกันว่า College Sound (กรีซ วงศ์แก้ว, 2539) ซึ่งมีที่มาจากบรรดานักศึกษาในอเมริกาและยุโรปที่มีความรู้สึกเหมือนกันว่า เพลงที่เปิดอยู่ตามสถานีวิทยุต่างๆ ชาติซึ่งความงามทางศิลปะ แต่ประสบความสำเร็จได้เพราะการโฆษณาและการตลาด ไม่ใช่ความสามารถของนักดนตรี นักศึกษาและคนหนุ่มสาวเหล่านั้นจึงหันมาสนใจงานเพลงจากบริษัทแผ่นเสียงเล็กๆ หรือกลุ่มที่ผลิตงานดนตรีอิสระ ไม่มีเครือข่ายหรือสาขาในต่างประเทศ เป็นเพียงบริษัทแผ่นเสียงในท้องถิ่น (Independent Label) ซึ่งบริษัทแผ่นเสียงประเภทนี้จะเปิดโอกาสให้ศิลปินสร้างสรรคงานของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งศิลปินนักดนตรีก็คือ คนหนุ่มสาวหรือนักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ

ดนตรีที่พวกเขาแนะนำเสนอมีลักษณะแตกต่างไปจากเพลงที่ได้รับความนิยมอยู่ในขณะนั้น แต่มีรูปแบบและสำเนียงแตกต่างจากแนวดนตรีที่เคยมีมาไม่สามารถกำหนดชัดได้ว่า เป็นดนตรีที่ผสมผสานดนตรีหลายๆแนวรวมกัน บางครั้งก็ใช้เครื่องดนตรีโบราณอย่างฮาร์ป (Harp), เซลโล (Cello), แมนโดลิน (Mandolin) เป็นต้น แต่โดยมากดนตรีของพวกเขาจะมีพื้นฐานมาจากดนตรีฮ็อกซึ่งต่อมาคือ ดนตรีแนวลัทธิเตอริเนทีฟ (Alternative) นั่นเอง ดนตรีเหล่านี้ได้มาตอบสนองความต้องการของหนุ่มสาวสมัยใหม่ที่กำลังแสวงหาความแตกต่างและในที่สุดก็ได้รับความนิยมมากขึ้น

ในเมืองไทยมีตัวอย่างจากความรุ่งเรืองของเพลงเพื่อชีวิตในอดีตในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เพลงเพื่อชีวิตถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหวของกลุ่มนิสิตนักศึกษาหัวก้าวหน้า แม้ว่าความนิยมยังจำกัดอยู่เฉพาะในหมู่นิสิตนักศึกษา กรรมกรและชาวนา แต่ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการสร้างสรรคดนตรีที่สำคัญของนิสิตนักศึกษา เป็นเครื่องแสดงวัฒนธรรมของคนกลุ่มย่อย และการสร้างสรรคสัญลักษณ์ของการต่อต้านอำนาจเผด็จการในสมัยนั้น กรีซ วงศ์แก้ว (2539 : 8-11) ได้แบ่งความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับดนตรีในปัจจุบันเป็น 5 กลุ่ม ตามประเภทของงานเพลงที่พวกเขานิยมฟังกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มของนักศึกษาที่ฟังดนตรีแนวโฟล์คและเพลงเพื่อชีวิต เช่น งานของคาราวาน, คาราบาว, โยป, อารักษ์ อากาภาศ รวมถึงดนตรีแนวโฟล์คใต้ดินของไทยด้วย เช่น มาซารี, วสันต์ สิทธิเขตต์, แครีออน, มาลีฮวน่า ในส่วนศิลปินเพลงสากลที่พวกเขาชื่นชอบได้แก่ Bob Dylan, Bob Maley, Jone Baas, Nel young, Bruce Springteen รวมถึง John Lennon

นักศึกษาในกลุ่มนี้ส่วนมากมักจะเป็นนักกิจกรรมที่ทำงานเพื่อรับใช้สังคม เช่น งานอาสาพัฒนาชนบท กลุ่มแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ เหตุที่คนกลุ่มนี้ชอบฟังเพลงเพื่อชีวิตอาจเป็นเพราะเพลงเพื่อชีวิตมักเป็นปากเสียงให้กับประชาชนผู้ทุกข์ร้อน และปลุกจิตสำนึกอันดีให้กับคนในสังคม โดยตัวศิลปินและผู้ฟังก็มีความคิดที่ตรงกัน ในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม พวกเขาเชื่อว่า การสร้างงานศิลปะมิใช่สร้างมาเพื่อรับใช้อารมณ์ แต่ต้องสร้างมาเพื่อรับใช้มวลชน

กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มนักศึกษาที่หลงใหลในงานเพลงหนักๆอย่างเพลงร็อกและเฮฟวี ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายแนวอย่าง Speed, Death, Grunge และ Thrash เป็นต้น ตัวอย่างศิลปินที่พวกเขาชื่นชอบ เช่น Dream Theater, Extreme, Metallica, Megadeth, Coroner และ Testament

เป็นที่สังเกตได้ว่าคนกลุ่มนี้จะมีการแต่งตัวของพวกเขาที่แตกต่างไป เช่น การไว้ผมยาว กางเกงหนัง เลื่อยดิสโก้ สกรีนรูปปีศาจซาตาน รองเท้าบูท รถรอปเปอร์ บางคนอาจจะเจาะหู เจาะจมูก บางคนก็มีรอยสักรูปต่างๆ และกลุ่มนี้เองที่เป็นลูกค้าประจำของศิลปินใต้ดิน เพราะงานเพลงใต้ดินส่วนมากในขณะนี้จะเป็นแนวเพลงเมทัลเกือบทั้งหมดอย่างงานของดอนผีบิน, เฮฟวีเมด, วิปลาศ, Sepia, Growing Pain, December, More Funning เป็นต้น และแนวเพลงที่คนในกลุ่มนี้ชื่นชอบยังรวมไปถึงเพลงอัลเทอร์เนทีฟทางฝั่งอเมริกาด้วย

กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มนักศึกษาที่ชอบดนตรีแนวอัลเทอร์เนทีฟทางฝั่งอังกฤษหรือแนวบริติชป๊อป ลักษณะดนตรีที่ดูสดใส ฟังสบายๆ มีความแปลกใหม่ ไม่รุนแรงเหมือนกลุ่มที่สอง นักศึกษากลุ่มนี้มักจะเป็นกลุ่มที่นำสมัยในการฟังเพลงและการแต่งตัว พวกเขามักจะติดตามวงการเพลงอินดี้ของทางอังกฤษและอเมริกาอยู่เสมอๆ วงดนตรีที่พวกเขาชื่นชอบได้แก่ Crub และ Kidnappers ศิลปินต่างประเทศได้แก่ The Main Street Preachers, Blursuede และ Boo Radleys

กลุ่มที่ 4 คือกลุ่มนักศึกษาที่สนใจฟังเพลงอย่างจริงจัง พวกเขาฟังเพลงเกือบทุกแนว โดยไม่เลือกว่าเป็นแนวไหนตั้งแต่คลาสสิกจนถึงหมอลำ โดยมากกลุ่มนี้มักเป็นผู้สนใจดนตรี เป็นนักดนตรีหรือไม่ก็เรียนดนตรีโดยตรง พวกเขาฟังเพลงเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ โดยไม่ยึดติดกับดนตรีแบบใดแบบหนึ่ง แต่อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีดนตรีสักแนวที่พวกเขาชอบและสนใจเป็นพิเศษ นักศึกษาในกลุ่มนี้อาจชอบและสนใจดนตรีที่แตกต่างกันออกไป บางคนชอบละติน ชอบดนตรีไทย ชอบแนวเพลงพื้นบ้านทางยุโรป, แจ๊ส, ร็อก หรือบางคนก็ชอบคลาสสิก แต่โดยรวมแล้วนักศึกษาในกลุ่มนี้จะฟังเพลงอย่างจริงจังและเข้าถึงอารมณ์ของดนตรีได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

กลุ่มที่ 5 คือกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่มีแนวร่วมมากที่สุด อาจจะมีมากกว่า 50% ของนักศึกษาที่มีอยู่ทั้งหมดก็ได้ เพื่อนในกลุ่มนี้ชอบเพลงป๊อปทั่วไป ทั้งป๊อปรีดิกซ์ ป๊อปแดนซ์ และจากที่เคยมีการสำรวจกันมาพบว่าศิลปินที่พวกเขาชื่นชอบไม่ได้ต่างไปจากอันดับเพลงที่จัดอยู่ทางสถานีวิทยุและนิตยสารต่างๆเท่าไร ศิลปินไทยที่เป็นที่นิยมตามลำดับคือ โม่เดิร์น ด็อก, อมิตตา ทาทายัง, บอย โกสิยพงษ์, วาย น็อต เซเวน ตามลำดับ ส่วนศิลปินในต่างประเทศก็เป็นศิลปินป๊อปที่มีชื่อเสียงอยู่ตามอันดับเพลงในชาร์ต เช่น Boyz II Men, Take That, EYD, all-4-one, G'N'R, Mariah Carey, Michael Jackson, Kenny G, Richard Marx, Bryan Adams, Michael Leams to Rock และ Janet Jackson

กริช วงศ์แก้วเสนอว่า นักศึกษาที่ฟังดนตรีแตกต่างกัน จะมีลักษณะการใช้ชีวิตแตกต่างกันด้วย เช่น กลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์จะเลือกฟังเพลงเพื่อชีวิตเป็นหลัก และไม่เพียงการเลือกฟังเพลง แต่พวกเขายังมีการแต่งเพลงประจำกลุ่มหรือการเปลี่ยนเนื้อเพลงเพื่อล้อเลียนสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเป็นประเด็นสำคัญเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

อัตลักษณ์กับนักศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จำกัดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างโดยศึกษาเฉพาะผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในทางจิตวิทยาถือว่ายู่ในวัยหนุ่มสาวอายุประมาณ 17 - 22 ปี เป็นวัยที่พยายามแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง และมีพัฒนาการทางเอกลักษณ์มากที่สุดในช่วงที่เป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยจะเพิ่มขึ้นตามชั้นปีที่ศึกษาและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นตามวัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่กำลังสำเร็จการศึกษาทั้งชายและหญิงมีความรู้ลึกซึ้งของการมีเอกลักษณ์เข้มแข็งกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 เนื่องด้วยสภาพภายในมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้วัยรุ่นมีโอกาสในการทำกิจกรรมและหาประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองและรู้ความต้องการที่แท้จริงของตน (สลายฝัน ธรรมดง, 2536 : 33)

ลักษณะการแสวงหาความเข้าใจตนเองนี้เป็นลักษณะที่สำคัญที่นับว่าเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่ง ที่ผู้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยต้องการ ทองเรียน อมรัชกุล(2529 : 39) กล่าวว่า การเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น หวังประโยชน์ส่วนหนึ่งคือต้องการเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาโลก รวมทั้งแสวงหาเอกลักษณ์ของตน สอดคล้องกับ Kauffman (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2527 : 28) กล่าวว่านิสิตนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้นมีความต้องการส่วนหนึ่งคือ การค้นพบตัวเอง (Seek for Self-Identification) ทั้งนี้ทองเรียน อมรัชกุลได้เสนอลักษณะของนิสิต

นักศึกษาในมหาวิทยาลัยตามชั้นปี ซึ่งเราจะมองเห็นพัฒนาการของอัตลักษณ์ของนิสิตนักศึกษา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ดังนี้

นักศึกษาปีที่ 1 นักศึกษาพวกนี้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อความสำเร็จในเชิงวิชาการ สนใจในการศึกษาหาความรู้ต่างๆ ต้องการเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาของโลก รวมทั้งแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสวงหารูขานะส่วนตัว มีความเป็นมิตร ผูกพันอยู่กับเพื่อนและชอบรวมอยู่ในกลุ่ม เป็นผู้มีมนุษยธรรม สุภาพเรียบร้อย ให้ความคุ้มครอง และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกทั่วไปของนักศึกษาในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยระยะแรกกันระหว่างความกลัว และความตื่นเต้น พวกนี้จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่มักจะเกิดความไม่พอใจมหาวิทยาลัย แต่ในบางกรณีก็เพียงแต่จะมีความเบื่อและรู้สึกเฉยๆ ไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ก็เพราะพวกนี้ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จนกระทั่งนักศึกษาเกิดความรู้สึกขึ้นมาเองว่าตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นทางออกของนักศึกษาเหล่านี้คือ การริเริ่มสร้างความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเพื่อนฝูงขึ้น (Peer Culture)

นักศึกษาปีที่ 3 จะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก มีความคิดเป็นแนวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน มีความไม่พอใจมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์มหาวิทยาลัยอย่างรุนแรง

นักศึกษาปีที่ 4 มีแนวโน้มที่จะเบนความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัย เริ่มแต่ไม่สนใจวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา (Student Culture) ไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง โดยส่วนใหญ่แล้วจะสนใจแต่เรื่องส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีไปแล้ว

นั่นคือ นิสิตนักศึกษาเริ่มมองสำรวจตนเองในช่วงชั้นปีที่ 2 เริ่มคบหาเพื่อนเฉพาะกลุ่ม มีวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตน และพัฒนาขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของตนได้ชัดเจนมากขึ้นในชั้นปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาเจาะลึกในกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งมีพัฒนาการด้านอัตลักษณ์อย่างเข้มแข็งมากที่สุด เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ของการบริโภคดนตรีของเขาและความสำคัญในตัวตนหรืออัตลักษณ์ของเขา

ดนตรีกับอัตลักษณ์

Ward (1992 : 17 อ้างถึงใน Brian Longhurst, 1995 : 243) ได้พัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่า (value) ในทฤษฎีดนตรีว่าประกอบด้วย 3 ด้านคือ คุณค่าด้านการแลกเปลี่ยน คุณค่าด้านการใช้ และคุณค่าในด้านอัตลักษณ์ ในด้านสุดท้ายนี้เขาได้ยกตัวอย่างว่า การซื้อเทปบางม้วนหรือบางประเภทช่วยย้ำตัวผู้ฟังว่าเขาเป็นแฟนเพลงแนวร็อกหรือเป็นผู้ที่ชื่นชอบในแนวเพลงแจ๊ซ หรือ Lewis (1992 อ้างถึงใน McQuail, 1994 : 307-308) ได้ยกตัวอย่างในประเด็นเดียวกันว่า กลุ่มแฟนเพลงของดนตรีแนว punk rock มักจะเป็นกลุ่มชายหนุ่มผิวขาว ในขณะที่ดนตรีแนวแร็ป (rap) และฮิป ฮอป (hip-hop) มักจะเป็นที่ชื่นชอบในกลุ่มของชายหนุ่มผิวดำ

ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อสรุปของ McQuail (1994 : 308) ที่ว่า ผลการศึกษาวิจัยหลายชิ้นพบว่า สาร (message) สามารถนำเสนอตัวตนหรือส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย และนำไปสู่การสร้างขอบเขต (boundary) ของคนกลุ่มคนต่างๆในสังคม นั่นคือ เราพอใจที่จะรับความบันเทิงจากดนตรีจากคนที่เราเพิ่งพอเจอหรือหมาย (identified) ว่าเราเป็นคนคนนั้น หรือเรากำลังมองอัตลักษณ์ของตนเองว่าเหมือนบุคคลคนนั้น ข้อสรุปนี้มองว่าสื่อมวลชนไม่เพียงนำเสนอสารสู่มวลชนเท่านั้นแต่มันยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้รับสาร

ในขณะที่นักคิดบางท่านได้เสนอแนวคิดแย้งว่าสื่อมวลชนมีอำนาจต่อผู้รับสารเพียงในระดับหนึ่ง (Power Limited) เท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้รับสารได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกอื่นๆจากสังคมด้วย "ความต้องการ" (needs) ของบุคคลหนึ่งไม่ได้หมายความว่าต้องมาจากบุคคลนั้นเสียทีเดียว แต่อาจจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมหรือเงื่อนไขต่างๆทางสังคม นั่นคือโดยนัยหนึ่งความต้องการของปัจเจกบุคคล เป้าหมาย และการใช้ประโยชน์จากสื่อขึ้นอยู่กับปัจจัยจากภายนอกซึ่งเป็นไปได้ว่าอยู่นอกเหนือการควบคุมของบุคคล ปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็นสิ่งจำกัดเนื้อหาและวิธีการใช้ประโยชน์จากสื่อและสิ่งที่ไม่ใช่สื่อมวลชนของบุคคล (Littlejohn, 1996 : 350)

แนวคิดทั้งสองนี้ได้กลายเป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อตรวจสอบว่าสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารหรือไม่ เพียงไร ประเด็นหลักของงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการทราบว่ "การใช้สื่อดนตรีมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของบุคคลหรือไม่ อย่างไร"

ปัญหานำวิจัย

ประเด็นคำถามของงานวิจัยชิ้นนี้คือ การใช้สื่อดนตรีของนิสิตมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของตัวเขาหรือไม่ และเป็นความสัมพันธ์ในแบบใด ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสูงและต่ำ มีรายละเอียดดังนี้

ปัญหานำวิจัย 1 กลุ่มนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสูง (High level of social obligation) แบ่งเป็น

1.1 การใช้ดนตรีของนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสูงชัดเจน มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตนเองหรือไม่ อย่างไร

1.2 การใช้ดนตรีของนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสูงไม่ชัดเจน มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตนเองหรือไม่ อย่างไร

ปัญหานำวิจัย 2 กลุ่มนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำ (Low level of social obligation) แบ่งเป็น

2.1 การใช้ดนตรีของนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำชัดเจน มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตนเองหรือไม่ อย่างไร

2.2 การใช้ดนตรีของนิสิตที่มีแนวโน้มของอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำไม่ชัดเจน มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของตนเองหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคสื่อดนตรีกับอัตลักษณ์ของผู้รับสาร
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการใช้ดนตรีและอัตลักษณ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ากลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีแนวโน้มของระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน การเลือกบริโภคดนตรีของเขามีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้พิจารณาดนตรีไทยในเฉพาะความหมายในเนื้อเพลงที่กลุ่มตัวอย่างเลือก บริโภคค่ามีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเขาหรือไม่ อย่างไร และจำกัดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ในจุฬงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 32 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคและสร้างสรรค์ทางดนตรีที่เกิดจากความพึงพอใจของนักศึกษา ในช่วงเวลาว่างและไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และการแบ่งประเภท บทบาทและอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตนักศึกษาคนหนึ่งๆพิจารณาจาก แนวโน้มของพฤติกรรมในภาพรวมที่นักศึกษาผู้นั้นแสดงออกมาแล้วจัดให้เข้าประเภทของบทบาท หรืออัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้แบ่งไว้แล้วเพียงประเภทเดียว (exclusively)

นิยามศัพท์

อัตลักษณ์ ข้อสรุปหรือนิยามที่คนๆหนึ่งให้กับตนเองทั้งในด้านบวกและลบ เช่น เป็นวิศวกร เป็นเกย์ เป็นคนใต้ ซึ่งเป็นลักษณะที่ดำรงอยู่ในตนเองต่อเนื่องชั่วระยะเวลาหนึ่ง ในที่นี้จะใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า เอกลักษณ์

ดนตรีไทยร่วมสมัย เพลงไทยที่กำลังได้รับการนำเสนอหรือเคยได้รับอย่างแพร่หลายผ่านทาง สื่อมวลชนต่างๆในช่วงเวลาปัจจุบัน แบ่งเป็นแนวป๊อป, ร็อค, เพื่อชีวิตและแดนซ์

นิสิต เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในจุฬงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระดับ ชั้นปีที่ 3 ทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ในสายวิทยาศาสตร์ สายมนุษยศาสตร์ และสาย สังคมศาสตร์ มีอายุประมาณ 18 - 22 ปี ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า นักศึกษา หรือนิสิตนักศึกษา

การมีส่วนร่วม การแสดงออกซึ่งความสนใจในเรื่องหรือประเด็นหนึ่งๆ สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น ติดตามข่าวสาร, เข้าร่วมกิจกรรม, ร่วมสมทบทุน ในงานวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาเฉพาะการเข้าร่วมกลุ่มเป็นสมาชิกหรือเป็นอาสาสมัครเพื่อทำงานตั้งแต่หนึ่งครั้ง เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสังคม จะพิจารณาจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัครทำงานในกิจกรรมของฝ่ายพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

การเปิดรับสื่อดนตรี พิจารณาจากความพึงพอใจที่รายงานโดยกลุ่มตัวอย่างมีต่อบทเพลงนั้นๆ เป็นสำคัญ ซึ่งบุคคลอาจจะเป็นเจ้าของเทปเพลงหรือคอมพิวเตอร์หรือไม่ได้

ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อและอัตลักษณ์

อัตลักษณ์หรือการให้นิยามแก่ตนเองของบุคคลมีอิทธิพลต่อการเลือกบริโภคสื่อของเขาหรือไม่ ในรูปแบบอย่างไร

สื่อส่วนรวม ทรัพย์สินในการเปิดรับสื่อซึ่งบุคคลสามารถใช้ร่วมกับผู้อื่นได้ พิจารณาเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ, เครื่องเล่นวิดีโอ

สื่อส่วนตัว ทรัพย์สินในการเปิดรับสื่อที่บุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของและมักจะไม่ได้ใช้ร่วมกับผู้อื่น พิจารณาเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ, เครื่องเล่นคอมพิวเตอร์

ภูมิลำเนา พิจารณาจากการใช้ชีวิตของนิสิตในท้องถิ่นนั้นเป็นเวลานานอย่างต่อเนื่อง ก่อนจะเข้ามาศึกษาในจุฬาฯ ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า บ้านเกิด

กิจกรรม การรวมกลุ่มกระทำงานใดๆโดยใช้เวลานานออกเหนือจากการเรียนของนิสิต พิจารณาทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย โดยแบ่งประเภทกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528 : 133-134)

1. กิจกรรมพัฒนาการปกครองตนเอง ได้แก่ องค์การบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา สโมสรนักศึกษา สภานิสิตนักศึกษา กิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้นิสิตนักศึกษา

รู้จักทำงานร่วมกัน ฝึกตัดสินใจและรับผิดชอบงานต่างๆโดยฝึกวิธีการตามระบอบประชาธิปไตย

2. กิจกรรมพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมชมรมวิชาการต่างๆ ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมไต่วาที ชมรมเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ชมรมวิชาการเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาที่นิสิตนักศึกษาสังกัดอยู่
3. กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนามรรยาทและระเบียบประเพณีในการอยู่ร่วมกันในสังคม การเข้าสมาคม เช่น ชมรมพัฒนาบุคลิกภาพ ชมรมกุลสตรี ปัจจุบันกิจกรรมประเภทนี้ไม่ค่อยจะมีจึงไม่พบนิสิตร่วมกิจกรรมประเภทนี้
4. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและความพร้อมเพียง ได้แก่ ชมรมกีฬาต่างๆ เช่น ชมรมรักบี้ ชมรมฟันดาบ ฯลฯ
5. กิจกรรมพัฒนาความเสียสละเพื่อสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งฝึกหัดให้นิสิตนักศึกษามีความตระหนักในบทบาทของการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมหรือประเทศ เช่น ชมรมบริจาคโลหิต, ค่ายอาสาพัฒนา, ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ, ชมรมผู้บริโภค
6. กิจกรรมพัฒนาศีลธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาให้มีความประพฤติและจริยวัตรตรงตามเป็นที่ประสงค์แก่สังคม ได้แก่ ชมรมพุทธศาสตร์ ชมรมสมาธิ
7. กิจกรรมพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมให้ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ชมรมนาฏศิลป์ ชมรมวรรณศิลป์ ชมรมทัศนศิลป์ ชมรมดนตรี
8. กิจกรรมสันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาใช้เวลาว่างพักผ่อนหรือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ เช่น ชมรมถ่ายภาพ ชมรมสะสมแสตมป์
9. กิจกรรมพัฒนาอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่เตรียมนิสิตนักศึกษาไปสู่อาชีพในอนาคต เช่น ชมรมนักประชาสัมพันธ์ ชมรมครุวิทยาศาสตร์ ชมรมนักธุรกิจ
10. กิจกรรมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาเกิดความสนใจทางการเมือง เพื่อการเข้าไปสู่พรรคการเมืองในอนาคต มหาวิทยาลัยในต่างประเทศอาจมีชมรมการเมืองของแต่ละพรรคอยู่ในมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ยังเยาว์และเมื่อโตขึ้นจะมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคสื่อดนตรีกับอัตลักษณ์ของผู้รับสาร
2. ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคดนตรีและอัตลักษณ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในกลุ่มที่มีแนวโน้มของระดับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
3. ทราบถึงการใช้อย่างไรประโยชน์จากดนตรีของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย